

Eğitimde Paradigma Kayması ve Medya

Ferhat SERBEST

Ferhat SERBEST

Eğitimde Paradigma Kayması ve Medya

ISBN 978-605-318-629-8

DOI 10.14527/9786053186298

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2016, Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları

Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti.ne aittir.

Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

I. Baskı: Eylül 2016, Ankara

Yayın-Proje: Ümit Dilaver

Dizgi-Grafik Tasarım: Didem Kestek

Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler - Ankara

(0312 341 36 67)

(0535 292 34 31)

Yayıncı Sertifika No: 14749

Matbaa Sertifika No: 25931

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA

Yayınevi 0312 430 67 50 - 430 67 51

Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60

Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08

Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

Babama...
(1957-2008)

“Çocukluğumda elime geçen iki kuruştan birini eğer kitaplara vermeseydim bugün yapabildiğim işlerin hiçbirini yapamazdım.”

Başöğretmen Gazi Mustafa Kemal Atatürk

1981 yapımı, yönetmenliğini Remzi Jöntürk'ün üstlendiği ve başrolünde Cüneyt Arkın'ın oynadığı 'Öğretmen Kemal' filminden bir kesit.

...

Öğretmen: "O koyunlar senin mi?"

Ağa: "O kadar koyun başka kimin olabilir."

Öğretmen: "Öyle ya. Koyunları çıkaracaksın. Okulu da temizleteceksin. Tamam mı?"

Ağa: "Emir mi veriyorsun bana?"

Öğretmen: "Ne sayarsan say be!"

Ağa: "Ben 17 köyün öşürünü toplayan, Osmanlının tımar sahibi bir babanın mahdumuyum. Ya sen, sen kimsin be!"

Öğretmen: "Kim mi! Öfkesi dinmeyen, silahlarına veda etmiş eski bir Kuva-yi Milliyeci. Şimdi ise dahili bedhahlarla uğraşan bir Cumhuriyet öğretmeni. İstiklal mahkemelerini unutma Dayı Bey! Menemen'de olanları unutma! Belki ekmeğimiz aşımız yok. Ama askerine memuruna dokunanı yaşatmayan bir başımız var.

...

Ferhat Serbest

Yazar 1989 Denizli doğumludur. İlk ve orta eğitimini Denizli'de tamamladıktan sonra 2011 yılında İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi İlköğretim Matematik Öğretmenliği Bölümünden mezun olmuştur. Yine aynı yıl Milli Eğitim Bakanlığında göreve başlayan yazar, hâlen Denizli'de öğretmenlik yapmaktadır. 2015 yılından beri kendisi gibi matematik öğretmeni olan Gizem Serbest ile evlidir.

Ön Söz

Daha ilkokula yeni başladığım senenin 10 Kasım'ında, benden iki yaş büyük abimin hayat bilgisi kitabındaki şiiri annemin yardımıyla ezberleyip okuduğum geliyor hatırıma. Sonradan şairinin Halim Yağcıoğlu olduğunu öğrendiğim '10 Kasım' şiiri.

Dörtnala uçan
Bir atlı gibi geçiyor zaman
Nerde o altın başlı kumandan
O beyle bey işçiyle işçi
Nerde Kocatepe'den kükreyişi
Bir kurşun gibi ilerde
İzmir'e sancak gibi girişi
Nurlar içinde mi şimdi aslan
Tanrı'nın rahmeti üstüne olsun
Atatürk adlı kahraman.

Bizler öğretmenlerimizden çok şey öğrendik. Onlar kendi öğretmenlerini örnek aldılar, şimdi biz de onları örnek alıyoruz. Aslına bakarsak ise, her Cumhuriyet öğretmeni başöğretmenini örnek aldı.

Ben şuna inanıyorum ki her meslek erbabı kendi değerini yine kendisi tayin eder. Önce bizler yaptığımız işin uzmanlık gerektirdiğine inanmalıyız. Eğitimi dert edinen her öğretmenin, içinde bulunduğumuz durumla ilgili bilgi ve fikir sahibi olması gerek. Çözümün yine eğitimde olduğunu biliyoruz ama 'nasıl'ını bilmiyoruz maalesef.

Her geçen sene, daha donanımlı öğretmenlere ihtiyaç duyduğumuz çok açık. Şunu gönülden isterdim ki başarı olarak bulunduğu okulun orta ve alt sıralarındaki öğrencilerden ziyade üst sıralardaki öğrenciler bu mesleği tercih etsin. Ama biliyorum, durumlar ortada. Fakat daha çok çalışmaktan başka çıkar yolumuz yok. Aksi takdirde heder edilen her nesil, arkasında heder olmaya daha müsait bir nesli

sürüklüyor. Tarihi, bedel ödemekle geçmiş bir milletin, 'insana yatırım' konusunda daha özenli olması zaruridir şüphesiz.

İşte bu kitabı, cevaplar ortaya koymaktan daha çok, sorular sorarak bir farkındalık yaratabilmek amacıyla kaleme aldım. Umarım az da olsa bu amaca ulaşabilirim. Bu süreçte, yazdıklarımı sabırla okuyup yorumlarda bulunan sevgili eşim Gizem'e teşekkürü bir borç bilirim.

Ferhat Serbest

Denizli, 2016

İÇİNDEKİLER

Eğitim, Bilim ve Eğitim Bilimi	1
Öđrenme.....	16
Okul	29
Paradigma ve Eğitim.....	38
Medya ve Toplum.....	61
Medya ve Eğitim.....	72
Türkiye Bu Resmin Neresinde?	79
Kaynakça	87

Eğitim, Bilim ve Eğitim Bilimi

“Eğitim” kavramı binlerce yıldan beri, daha kavram olarak ortaya atılmamışken bile insanlığın hayatını hep meşgul etmiştir. Mamut avlayan uzak atalarımızdan yazıyı bulan atalarımıza, amfi tiyatrolar inşa eden büyük dedelerimizden motoru icat eden dedelerimize, uzaya çıkan babalarımızdan bilgisayar üreten abilerimize ve oradan da sosyal medya imparatorlukları kuran akranlarımıza... (Oldukça cinsiyetçi bir cümle kurduğumu fark ettim. Ama itiraf etmek gerekir ki benim ve kadın-erkek birçok kişinin zihninde, yukarıdaki gelişmelerden bahsedildiğinde kerli ferli adamlar beliriyor. Sahi, tüm bunlar olurken “kadınlar” neredeydi? Yoksa ikinci sırada durup da önlerine geçecek başarılı bir erkek mi bekliyorlardı o “veciz” halk sözünün hakkını vermek için? Hayır, cevabı çok basit: Var olmaya çalışıyorlardı. Ancak hala yeterince başarıya ulaşabilmiş değiller; çünkü ne tarih kitaplarında ne de medyada -magazin malzemesi olarak değil tabii ki- isimleri yer alıyor.) Bunlar ilk başta kulağa hoş gelen şeyler. Tabii yazıyı kullanmaya başlayanların hafızalarını kullanmaktan vazgeçeceklerini ve unutkanlaşacaklarını, bir şeyleri hatırlamak için iç kaynaklarını kullanmak yerine harici birtakım işaretlere bel bağlayacaklarını iddia eden Mısır Kralı Thamus’u saymazsak (Postman, 2006, s. 14). Peki bir de karşı taraftan bakalım. Bazı şeyleri tüketmeye ve yok etmeye başlayan uzak atalarımızdan hemen her şeyi tüketmekte ve yok etmekte olan bizlere... Doğrudan ya da dolaylı olarak insanların gerçekleştirdiği her olumlu ya da olumsuz, iyi ya da kötü, istenen ya da istenmeyen davranışta eğitimden söz etmek mümkün.

Eğitim, kurumsallaşmaya başlayıp hayatın her alanında söz sahibi olmaya başladıkça adının arkasına ‘kavram’ sözcüğünü alıp bir tamlama oluşturmuş ve bizlere daha ciddi, daha derin görünmeye başlamıştır. Üstelik her zamankinden daha anlamlıdır. Çünkü O’nu yaşamının merkezine almaya başlayan insanoglu, O’na verdiği önemin bir göstergesi olarak hitap şekline çekidüzen vermiştir. Bu geçişi birbirinden ayıran kesin bir çizgi yoktur. Tıpkı Sorites Paradoksunda

anlatıldığı üzere, kaçıncı kum tanesi eklendikten sonra oluşan gruba ‘yığın’ adını verebileceğimizi bilemeyişimiz gibi (Dupre, 2014, s. 120). Bu durum, değişen yaşam biçimlerinin yansımasıyla gerçekleşen doğal bir sonuçtur. Wittgenstein’in (1968; akt. Demir, 2009, s.70) ‘dil oyunları’ adını verdiği ikinci dönem fikirlerine göre “Dilin konuşulması bir etkinliğin yahut bir yaşam biçiminin parçasıdır. Dilleri anlamlı kılan onların ürettikleri yaşam tarzlarıdır. Denebilir ki, veri olarak kabul edilmesi gereken şey yaşam biçimleridir.” Dilin yaşayan bir varlık olduğunun belki de en önemli kanıtlarından biri, farklı dinamik unsurlardan ötürü, değişen yaşam biçimleriyle toplumların, bir olguyu tanımlamak ve açıklamak için kullandıkları sözcüklerin zaman içinde değişiklik göstermesidir. Bu işte, o olgunun toplumun üyeleri gözündeki değerini de ortaya koymaktadır. İdareci-yönetici, personel-insan kaynağı, eleman-çalışma arkadaşı, hasta-danışan (özellikle psikolojik anlamda), çürük-elverişli değil (özellikle askeri anlamda), bilim adamı-bilim insanı, öğretmen (dersi temel ya da ortaöğretim kurumlarında veriyorsan) – öğretim üyesi (dersi yükseköğretim kurumlarında veriyorsan) gibi ikili örnekler yüzlerce örnekten sadece birkaçıdır.

Üniversite yıllarımızda hocalarımız bizlere sık sık bilginin dolayısıyla da bilimin çok etkili bir erk olduğundan bahsederlerdi. Bu elbette fiziksel bir gücün çok ötesinde. Ama daha iyi vurgulayabilmek için iki olumlu ve iki olumsuz örnek vermek istiyorum. Eski Yunan filozofu Arşimet’in, Syracuse şehrini Roma savaş gemilerinden korumak için güneşten gelen yoğun ışınları yaklaşan askerlere yansıtarak, Roma gemilerini yaktığı söylenmektedir (Waring, 2015, s. 58). Fakat ne hazindir ki, kürenin hacmini hesaplamaya çalışan Arşimet’in Roma imparatoru tarafından çağırıldığı söylenince “Bekleyin problemi çözdükten sonra gelirim” cevabını verdiği ve mağrur Romalı askerin bu cevaba kızarak büyük matematikçiyi katlettiği rivayet edilir (Baki, 2014, s. 48). Diğer örnek ise daha yakın tarihten: Alan Turing. Turing, müttefiklerin kullandığı Enigma şifrelerini kırma çalışmalarına yaptığı önemli katkıyla tanınan büyük İngiliz

matematikçisi ve bilim adamıdır (Waring, 2015, s. 155). Alan Turing 1939'da Almanya'nın İngiltere'ye savaş açmasından hemen sonra kriptanalist olarak çalışmaya başladı. Almanların Enigma adlı kripto sistemini kırabilmek için geliştirdiği 'Bomba' adlı makine, ilk tamamen otomatik kod kırma makinesi oldu. İlk Bomba 18 Mart 1940'ta kuruldu. Savaş sonunda ise operasyonda iki yüzün üzerinde Bomba makinesi vardı. Turing'in o zaman için oldukça karmaşık bir kripto sistem olan Enigma şifresini kırmasının savaşın gidişatını etkilediği belirtilir (Alan Turing 100 Yaşında, 2012). Yani görülmektedir ki devasa orduların yapamadığını bir bilim insanı yapabilmektedir. Fakat yine ne hazindir ki, savaş kazanılıp, günlük hayatın rutinine, idari aksaklıklara, sosyal hoşgörüsüzlüğe geri dönüldüğünde, Turing için zor günler yeniden başlayacaktı. Enigma şifrelerini kıran ve neredeyse dünyanın en önemli sırlarını elinde bulunduran meczupvari bir adam güvenilmezdi. Bu sırrın korunması bahanesiyle, İngiliz gizli servisi Turing'in 'özel hayatını' kurcalamaya başladı. Homoseksüel ve yarı meczup bir bilim insanı Soğuk Savaş yıllarında çok tehlikeli ve bir an evvel ortadan kaldırılması bir engeldi. Alan Turing, 1952'de 'alenî ahlaksızlık' iddiasıyla yargılandı. Turing'e 2 yıl hapis, yahut 'kadın hormonuyla tedavi' yani kimyasal kısırlaştırma cezası verildi. Dahî matematikçi ikinci şartı, yani hormon iğnelerini tercih etti. Önce iktidarını kaybetti, sonra göğüsleri büyüdü. Tedavinin birinci yılında, hamsin yortusunda, her gece yaptığı gibi bir elma yedi ve yatağına uzandı. Elmaya siyanür enjekte etmişti. Bir daha uyanmadı (Nikopol, 2014). Örneklerin olumluluğunu yaptıkları işleri kastederek söylemişim, hak etmedikleri sonlarını değil. Bir filmde duyduğum repliğin daha da ötesinde, sadece buralarda değil yeryüzünün birçok yerinde hiçbir başarı cezasız kalmıyormuş.

Gelelim olumsuz olarak tanımlayabileceğimiz örneklerle. Birincisi, meşhur 'atom bombası' örneği. 1945 yılında, II. Dünya Savaşının sonlarına doğru, Amerika Birleşik Devletleri tarafından Japonya'nın Hiroşima ve Nagazaki şehirlerine atılmıştır. Bombayı, bugün 'atom bombasının babası' diye anılan fizikçi Robert Oppen-

heimer öncülüğündeki bilim insanları yapmışlardır. ABD tarafından Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan atom bombaları, 360 bin kişinin ölmesine, on binlerce insanın da kalıcı yaralar edinmesine neden olmuştur (Hiroşima'ya Atom Bombası Saldırısı, 2014). İkinci örnek ise GDO diye tabir ettiğimiz, genetik kodlarıyla oynanmış ürünlerin besin olarak sunulması ve bunun sonucunda kanser başta olmak üzere birçok hastalığın hızla yayılması. Arkada ise bu durumu ellerini ovuşturarak izleyen küresel ilaç endüstrisi. Ya Nobel ödüllü yüz on bilim insanının kıtlığa ve açlığa çare olarak GDO'lu gıdaları göstermelerine ne demeli? “Dünyadaki açlığa karşı GDO'lu ürünler kullanılmalı”... Bu açıklama Nobel ödüllü 110 bilim insanından geldi. Onkoloji Uzmanı Doktor Yavuz Dizdar ise GDO tartışmasına tepki gösterdi. Dizdar, “Tamam ödül almış olabilirler ama insanlara ‘bunu tüketeceksiniz, yemek zorundasınız’ demek bilimle, ilimle bağdaşır bir durum değil. Olsa olsa bir takım ticari anlaşmaların sözcülüğünü üstlenmiş oluyorlar” dedi. Bu organizmaların her geçen gün yeni bir zararının ortaya çıktığını belirten Dizdar, “Kanser yaptığına dair veri var, insanlarda alerjiye neden olduğu verisi zaten var. Onlar istiyorlar ki büyük arazilerde tek tip tarım yapsınlar ve bunu olabildiğince insansız yapsınlar. Buradan ürettikleriyle daha ucuza mal etsinler. İnsanlar da sadece tüketen civcivler pozisyonuna düşsünler” diye konuştu (Şahin, 2016). Bilimin erklerini ellerinde tutanlara dair manidar bir örnek.

İnsanlıkla yaşıt olan bu erkin etkililik derecesi zaman içinde hızla artmıştır. Mızrak yapma bilgisinden Tanrı parçacığı deneylerine... Bunlar buzdağının görünen yüzü. Bu muazzam gelişmelerin arkasında yatan başlıca tetikleyici güç ise, temelinde merak, sorgulama, eleştirme ve şüphe yatan ‘varoluş’ sorunu. Çünkü bu sancıların neticesinde bilgidен ‘bilimsel’ bilgiye geçiş sağlanmıştır. Başlangıçta, insanoğlu yaşamın ve evrenin varoluşunu mitler, efsaneler ve destanlarla açıklamaya çalışmıştır. Bildiğimiz kadarıyla ta ki MÖ 6. yy’a kadar. Bu ilk ‘bilim’ bugün Anadolu toprakları içinde olan Milet şehir devletinde Thales (olgunluğu MÖ 575) ve Anak-